

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.047
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента кафедри теоретичних основ і
методики фізичного виховання
Ангелюк Ірини Олександрівни
на дисертаційну роботу
Івгеша Андрія Васильовича
на тему: «**ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ЛЦЕЮ СПОРТИВНОГО ПРОФІЛЮ В
УКРАЇНІ (1991–2023 РР.)**»
на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка,
подану до захисту у разовій спеціалізованій раді ДФ 58.053.047
у Тернопільському національному педагогічному університеті
імені Володимира Гнатюка

Актуальність теми дослідження. Реалізація основних завдань освітньої реформи зумовила появу різноманітних інноваційних навчальних закладів, в контексті неперервності професійної освіти, які сприяють збереженню та розвитку інтелектуального потенціалу держави, формуванню висококультурної, духовно піднесеної, творчої і спортивно обдарованої особистості, здатної до самоврядування, самостійного прийняття рішень, вибору смислу життя. Саме інновації у їх творчій неповторності визначають оригінальність таких типів навчальних закладів, як ліцей.

Необхідність розв'язання низки суперечностей між: соціальним замовленням на розвиток профільної освіти (ліцейної) і традиційними способами організації освітнього процесу; вагомими науковими здобутками щодо профільної підготовки учнів старшої школи та недостатньої їх екстраполяцією в сучасний освітній простір; усвідомленням педагогами важливості створення ефективного спортивно орієнтованого освітньо-розвивального середовища і недостатнім рівнем педагогічного забезпечення організації освітнього процесу в умовах ліцею, є вагомими передумовами посилення ефективності функціонування ліцею спортивного профілю.

Тому вважаємо, що тема рецензованого дисертаційного дослідження -

«Діяльність педагогічного ліцею спортивного профілю в Україні (1991–2023 рр.)», є актуальною і спрямованою на розв'язання практичних потреб із удосконалення діяльності інноваційного навчального закладу – ліцею спортивного профілю.

Наукова новизна результатів проведених досліджень та їх наукова обґрунтованість. Наукові положення, що містяться у дисертаційному дослідженні, є аргументованими, ґрунтуються на методологічних принципах історизму; моделюванні та структуруванні спортивно орієнтованого освітньо-розвивального середовища педагогічного ліцею спортивного профілю; виявленні та теоретичному обґрунтованні педагогічних умов підвищення ефективності освітнього процесу ліцею спортивного профілю в неперервній освітній системі.

Дисертація містить елементи наукової новизни. У ній вперше визначено історичні особливості діяльності ліцеїв й виокремлено сучасний етап (1991 – 2023 рр.) розвитку ліцеїв спортивного профілю як частини європейського освітнього простору; теоретично обґрунтовано педагогічні умови підвищення ефективності освітнього процесу ліцею спортивного профілю в неперервній освітній системі; розроблено прогностичну модель організації діяльності педагогічного ліцею спортивного профілю, що охоплює концептуальний (цільовий), змістовий, технологічний та результативний складники.

Зазначені вище елементи наукової новизни мають істотне значення для галузі знань Освіта / Педагогіка.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертації мають практичне значення. Зокрема, розроблено навчально-методичний комплекс (навчальна програма, календарно-тематичне планування, зразки планів-конспектів занять, плани роботи гуртків фізкультурно-оздоровчого циклу); удосконалено структуру навчального плану та навчальних програм з профільних предметів для педагогічного ліцею, форми і методи організації профільного навчання старшокласників.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Структура дисертаційної роботи відповідає вимогам до такого виду наукових праць. Роботу ілюстровано 10-ма таблицями, 6-ма рисунками та 14-ма

додатками. Список використаних джерел включає 185 праць, 13 з яких видано іноземними мовами. Основний зміст дисертації викладено на 190 сторінках. Дисертація написана державною мовою та оформлена у вигляді рукопису.

Її оформлення відповідає вимогам, визначеним наказом МОН України № 40 від 12.01.2017р.

У вступі викладено актуальність теми роботи, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, хронологічні межі та теоретико-методологічну основу дослідження, а також методи, джерельну базу, наукову новизну, практичне і теоретичне значення. У цій частині роботи подано інформацію про впровадження основних положень та результатів дослідження в освітній процес Тернопільського навчально-виховного комплексу «Школа-ліцей №6 ім. Н. Яремчука» Тернопільської міської ради (довідка про впровадження №1 від 28.08.2020), Тернопільського педагогічного ліцею спортивного профілю Тернопільської міської ради (довідка про впровадження №3 від 27.01.2022), Тернопільського академічного ліцею «Генезис» Тернопільської міської ради (довідка про впровадження №1 від 31.08.2022). Зазначено про особистий внесок здобувача, апробацію результатів дослідження, кількість публікацій, у яких викладені основні положення та результати проведеної роботи, описано структуру та обсяг дисертації.

У змісті дисертаційної роботи представлені результати досліджень передумов становлення та особливостей діяльності педагогічного ліцею спортивного профілю в Україні. Автором здійснено історико-педагогічний аналіз становлення ліцейної освіти й діяльності громадських організацій та освітніх закладів щодо фізичного виховання молоді на українських землях. Акцентувалася увага на опис періодизації становлення саме педагогічного ліцею спортивного профілю як інноваційного освітнього закладу (1991–2023 рр.). Розглянуто діяльність зазначеного типу закладу освіти на прикладі Тернопільського педагогічного ліцею спортивного профілю за різними аспектами.

Окремим розділом представлено шляхи підвищення ефективності освітнього процесу педагогічного ліцею спортивного профілю в сучасних умовах.

Проаналізовано діяльність ліцеїв в Україні та виділено п'ять основних моделей їх розвитку.

Вивчений Андрієм Івегешем досвід став передумовою обґрунтування прогностичної моделі організації діяльності педагогічного ліцею спортивного профілю як інноваційного освітнього закладу. Її метою є формування спортивно орієнтованого освітньо-розвивального середовища, яке сприятиме інтегрованому розвитку особистості учнів, їхніх спортивних та педагогічних здібностей, вдосконаленню специфічних навичок у конкретних видах спорту під керівництвом кваліфікованих тренерів; розвитку лідерських, комунікативних, адаптивних і творчих здібностей учнів, що даватиме змогу їм досягати успіхів у навчальній і спортивній діяльності.

Запропонована прогностична модель охоплює концептуальний (цільовий), змістовий, технологічний та результативний складники, в певній мірі, відповідає запитам часу та відтворює реальні, об'єктивно існуючі умови діяльності ліцею. Всі компоненти моделі характеризують основні підходи та принципи організації, специфічні методи і форми профільної підготовки, є пов'язаними та взаємозалежними.

Увага автора зосереджується на розкритті змісту спортивно орієнтованого освітньо-розвивального середовища педагогічного ліцею спортивного профілю, як важливого чинника професійного становлення старшокласників. Обґрунтування його структури і складових забезпечить необхідні умови для досягнення цілей, як освітньої, так і спортивної діяльності профільної підготовки ліцеїстів.

На основі синтезу, спостереження, вивчення досвіду діяльності сучасних навчальних закладів спортивного профілю, прогнозування та умовиводу автором теоретично обґрунтовано педагогічні умови підвищення ефективності освітнього процесу ліцею спортивного профілю: формування мотиваційної налаштованості на успішну діяльність у навчанні та спорті; вдосконалення змісту підготовки ліцеїстів на основі реалізації міжпредметних зв'язків; організація самостійної навчально-пізнавальної діяльності в процесі вивчення спецкурсів «Спорт проти булінгу», «Спорт заради розвитку», «Спортивне орієнтування», «Професійно-прикладна

фізична культура» тощо.

Висновки дисертаційного дослідження структуровано узагальнюють висвітлені положення та розкривають внесок автора у розв'язання представленої в дисертації проблематики. Усі висновки ґрунтуються на отриманих результатах дослідження.

Список використаних джерел відображає достатній обсяг використаної літератури та оформлений згідно з вимогами ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

У додатках дисертаційної роботи представлені документи, які регламентують діяльність Тернопільського педагогічного ліцею спортивного профілю Тернопільської міської ради, а саме: діюча освітня програма Тернопільського педагогічного ліцею спортивного профілю Тернопільської міської ради (профільна середня освіта), статут, робочий навчальний план та розклад занять ліцею на 2021-2022 навчальний рік, структура методичної роботи, режим роботи закладу та зразки режиму дня для ліцеїстів, плани-конспекти уроку фізичної культури з елементами футболу та інноваційного уроку фізичної культури у 11 класі, проведеними автором роботи. В додатках подані плани роботи гуртків (з футболу, атлетизму, прикладної фізичної культури), календарно-тематичне планування гуртка з футболу (10-11 клас). Наявні також три акти про впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в наукових публікаціях. Матеріали дисертаційного дослідження висвітлено в 9 наукових працях, з яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 – у закордонному науковому періодичному виданні; 1 тези у збірнику матеріалів української науково-практичної конференції, 1 – у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 1 – в закордонному виданні. Наукові праці, опубліковані за темою дослідження, містять обґрунтовані наукові результати відповідно до поставлених завдань та характеризуються повним та якісним викладом матеріалів дисертації.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Сформульовану здобувачем мету дослідження, яка полягала у визначенні специфіки освітньої діяльності педагогічного ліцею в сучасних умовах на основі ретроспективного аналізу теорії і практики спортивної підготовки молоді, вважаємо досягнутою. Виконання поставлених завдань забезпечувалось ґрунтовним опрацюванням літературних джерел, систематизацією концептуальних положень учених щодо передумов встановлення та особливостей діяльності педагогічного ліцею спортивного профілю.

Основні положення дисертаційного дослідження висвітлені з дотриманням чіткого викладу інформації. Автор дисертаційної роботи засвідчив високий рівень володіння методами наукового пошуку на теоретико-аналітичному рівні, про що свідчить відповідність застосованих методів обраній стратегії дослідження та поставленим у роботі завданням, їх взаємодоповнюваність та здатність забезпечити отримання достовірних та об'єктивних даних.

Проблемно-хронологічний метод використано для обґрунтування періодів розвитку системи ліцеїв у контексті становлення системи фізичного виховання України; вивчення та узагальнення педагогічного досвіду – для аналізу документальної освітньої бази (статут закладу освіти, освітня програма, навчальні плани, посібники); синтез, спостереження, вивчення досвіду діяльності сучасних навчальних закладів спортивного профілю, прогнозування та умовиводу – для формулювання узагальнених висновків; моделювання – для розробки прогностичної моделі організації діяльності педагогічного ліцею спортивного профілю.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При рецензуванні дисертації порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, само плагіату, фабрикації, фальсифікації) та текстових запозичень не виявлено. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням, усі ідеї та наукові положення, викладені у ній, отримані автором особисто.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Відзначаючи наукову добросовісність та цінність зазначеного дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження та побажання.

1. На сторінці 35 дисертації А. Івегеш зазначає, що ліцеї спортивного профілю створюють умови для розвитку індивідуальних здібностей учнів, їх мотивації до спортивних занять. Цьому ж аспекту діяльності ліцею не достатньо приділено увагу у змісті дисертації, особливо питанням індивідуальної психологічної підготовки до спортивних і навчальних занять, виховання вольових якостей ліцеїстів, урахування їх індивідуальних здібностей.

2. У пункті 2.1. другого розділу дисертації на ст. 130 назва моделі на рисунку 2.1. не відповідає заявленій у завданнях дослідження (упущено слово «прогностична»). Вважаємо, що у дисертаційному дослідженні усі використані основні поняття, чи назви повинні бути принципово однакові.

3. У дослідженні автором проаналізовано наявні та запропоновано власні специфічні особливості діяльності ліцею спортивного профілю, поряд з іншими типами ліцеїв. Вони хаотично розкидані по змісту роботи. Варто було б згрупувати їх та представити у вигляді таблиці чи рисунку, для чіткого наочного сприйняття.

4. У додатку Н представлена програма для гуртків із футболу, по – перше рекомендована Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України ще у 2011 р., по-друге для учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Якщо у діяльності ліцею використовується така програма, то варто було б виокремити специфічні особливості її реалізації у змісті роботи. Адже завдання гурткової роботи в звичайних школах й ліцеї спортивного профілю повинні значно відрізнятися.

Варто зазначити, що висловлені зауваження та рекомендації не є принциповими і не впливають на загалом високу оцінку наукового рівня дисертації.

Висновок. Аналіз дисертації Івегеша Андрія Васильовича «Діяльність педагогічного ліцею спортивного профілю в Україні (1991–2023 рр.)» та

опублікованих за результатами дослідження наукових праць дає підстави для висновку, що дисертація є оригінальною, самостійною, цілісною, завершеною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, відповідає вимогам спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертація Андрія Івегеша «Діяльність педагогічного ліцею спортивного профілю в Україні (1991–2023 рр.)» на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства науки і освіти України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44, що дає підстави для присудження Івегешу Андрію Васильовичу наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теоретичних основ
і методики фізичного виховання
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Ірина АНГЕЛЮК

